

ÅRSRAPPORT

Dispensasjonsbehandling Seksjon for arkeologiske kulturminner 2019

Riksantikvaren er direktorat for kulturminneforvaltning og er faglig rådgiver for Klima- og miljødepartementet i utviklingen av den statlige kulturminnepolitikken. Riksantikvaren har også ansvar for at den statlige kulturminnepolitikken blir gjennomført og har i denne sammenheng et overordnet faglig ansvar for fylkeskommunenes og Sametingets arbeid med kulturminner, kulturmiljøer og landskap.

Arkeologiske funn og undersøkelser i 2019. Foto: Sissel Ramstad Skoglund og Olaf Sverre Berntsen (Riksantikvaren).

Innhold

1 Innledning.....	3
2. Vedtak fattet etter kulturminneloven §§ 8,1., 8,2., 8,3. ledd, 10 og 14 og plan-uttalelser etter kulturminneloven § 8,4. ledd	5
3. Innvilget dispensasjon/tillatelse vs. avslag/innsigelse	11
4. Gitte dispensasjoner - vedtak og vilkår	12
5. Fylkeskommunenes, museenes og Riksantikvarens vurderinger i dispensasjonsspørsmål.....	14
6. Klagesaker, avgjørelser i KLD og innsigelser i KMD	15
7. Kostnader og sakstyper.....	16
8. Vedtak om statlig kostnadsdekning.....	18

Årsrapporten er utarbeidet av Jostein Gundersen

1 Innledning

Denne årsrapporten omhandler dispensasjons-saksbehandling for automatisk fredete kulturminner og skipsfunn ved seksjon for arkeologiske kulturminner (SAK-seksjonen) hos Riksantikvaren. SAK-seksjonen har også en rekke andre oppgaver, men de er ikke omtalt i denne årsrapporten.

Saksbehandlingen er delt i SAK-seksjonen sentralt, og SAK-seksjonen distriktskontorene. Delingen er basert på at Riksantikvarens distriktskontorer i Oslo, Tønsberg, Bergen og Trondheim behandler alle saker som angår middelalderbyene, middelalderske kirker, kirkesteder og kirkegårder, borger og befestninger, klostre og klosteranlegg (kulturminner fra middelalder hvor Riksantikvaren har førstelinjeansvar). Alle andre saker behandles ved Riksantikvarens hovedkontor i Oslo. Fra 2018 har delingen vært justert, men for sammenligningens skyld opprettholder årsrapporten det samme skillet.

Saksbehandlingen av dispensasjonssaker er hjemlet i kulturminneloven med tilhørende ansvarsforskrift. Sakene er knyttet til kulturminneloven §§ 8, 10 og 14. Selve dispensasjonsbehandlingen for automatisk fredete kulturminner er hjemlet i § 8, mens dispensasjonsbehandlingen for skipsfunn er knyttet til kulturminneloven § 14. Fastsettelse av kostnader til arkeologiske undersøkelser gjøres med hjemmel i kulturminneloven § 10.

I den daglige dispensasjonssaksbehandlingen, og årsrapporten, sorteres saker og vedtak etter de samme paragrafene i loven.

Kulturminneloven § 8 første ledd sier:

Vil noen sette igang tiltak som kan virke inn på automatisk fredete kulturminner på en måte som er nevnt i § 3 første ledd, må vedkommende tidligst mulig før tiltaket planlegges iverksatt melde fra til vedkommende myndighet eller nærmeste politimyndighet. Vedkommende myndighet avgjør snarest mulig om og i tilfelle på hvilken måte tiltaket kan iverksettes.

Avgjørelsen kan påklages til departementet innen 6 uker fra underretning om vedtaket er kommet fram til adressaten.

I praksis betyr dette at enhver som ønsker å gjennomføre et tiltak som kan være i konflikt med et automatisk fredet kulturminne, må søke om Riksantikvarens tillatelse. Dersom Riksantikvaren gir tillatelse kan det stilles vilkår om arkeologiske undersøkelser før tiltak kan gjennomføres. Slike saker defineres som § 8.1-saker.

Kulturminneloven § 8 annet ledd sier:

Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på et automatisk fredet kulturminne på en måte som nevnt i § 3 første ledd, skal melding etter første ledd sendes med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning det kan berøre kulturminnet. Vedkommende myndighet avgjør snarest mulig – og senest innen 3 uker fra det tidspunkt melding er kommet fram til vedkommende myndighet – om arbeidet kan fortsette og vilkårene for det. Fristen kan forlenges av departementet når særlige grunner tilsier det. Første ledd, siste punktum får tilsvarende anvendelse.

I praksis betyr dette at dersom det dukker opp et automatisk fredet kulturminne underveis i et bygge- eller anleggsarbeid, skal man stanse arbeidet og melde i fra til kulturminneforvaltningen. Deretter avgjør Riksantikvaren om arbeidet kan fortsette, og på hvilke vilkår. Slike saker defineres som § 8.2-saker.

Kulturminneloven § 8 tredje ledd sier:

Bygg, anlegg m.v. som er oppført eller påbegynt i strid med paragrafen her, kan departementet kreve fjernet eller rettet innen en nærmere fastsatt frist.

I praksis betyr dette at ulovlig igangsatte tiltak som skader automatisk fredete kulturminner, kan kreves fjernet, eller at skaden rettes opp. Slike saker defineres som § 8.3-saker.

Kulturminneloven § 8 fjerde ledd sier:

Tillatelse i medhold av første ledd skal ikke innhentes for bygge- og anleggstiltak som er i samsvar med reguleringsplan som er vedtatt etter denne lovs ikrafttreden. Tilsvarende gjelder for områder som i kommuneplanens arealdel er utlagt til bebyggelse og anlegg, og der vedkommende myndighet etter loven her har sagt seg enig i arealbruken.

I praksis betyr dette at et reguleringsplanvedtak, hvor kulturminneforvaltningen har blitt hørt på riktig måte, fungerer som et dispensasjonsvedtak fra kulturminneloven. Dette innebærer at Riksantikvaren må uttale seg til alle plansaker etter plan- og bygningsloven hvor det er konflikt mellom arealformål i planen og automatisk fredete kulturminner. Riksantikvarens uttalelse til slike plansaker regnes som dispensasjonssaker fra kulturminneloven, selv om det er det endelige planvedtaket etter plan- og bygningsloven som hjemler selve tillatelsen til inngrep i automatisk fredete kulturminner. Dersom Riksantikvaren sier seg enig i arealbruken i planen, og dette medfører at automatisk fredete kulturminner må gå tapt, kan det stilles vilkår om arkeologiske undersøkelser før tiltak i tråd med planen kan realiseres. Slike vilkår skal skrives inn i planens bestemmelser. Slike saker defineres som § 8.4.-saker.

Kulturminneloven § 10 sier:

Utgifter til særskilt gransking av automatisk fredete kulturminner eller særskilte tiltak for å verne dem på grunn av tiltak som nevnt i §§ 8 og 9, bæres av tiltakshaveren. Når særlige grunner foreligger, kan departementet fastsette at utgiftene helt eller delvis skal dekkes av staten. Ved mindre private tiltak skal staten etter departementets bestemmelse dekke utgiftene, helt eller delvis, dersom disse blir urimelig tyngende for tiltakshaveren.

I praksis betyr dette at Riksantikvaren kan pålegge offentlige og større, private tiltakshavere å betale for arkeologiske undersøkelser dersom de får tillatelse til å fjerne eller skade automatisk fredete kulturminner. I § 8.1-saker legges denne betalingsplikten direkte inn i

dispensasjonsvedtak der det stilles krav til arkeologiske undersøkelser før tiltak kan gjennomføres. I § 8.4.-saker derimot, kan ikke dette gjøres siden det formelle dispensasjonsvedtaket gjøres gjennom planvedtak etter plan- og bygningsloven. I slike saker må tiltakshaver derfor melde i fra til kulturminnemyndighetene før man ønsker å få gjennomført tiltak i tråd med planen, og så fastsetter Riksantikvaren endelig omfang og kostnader for undersøkelsen. Slike saker defineres som § 10-saker.

Kulturminneloven § 14 første og annet ledd sier:

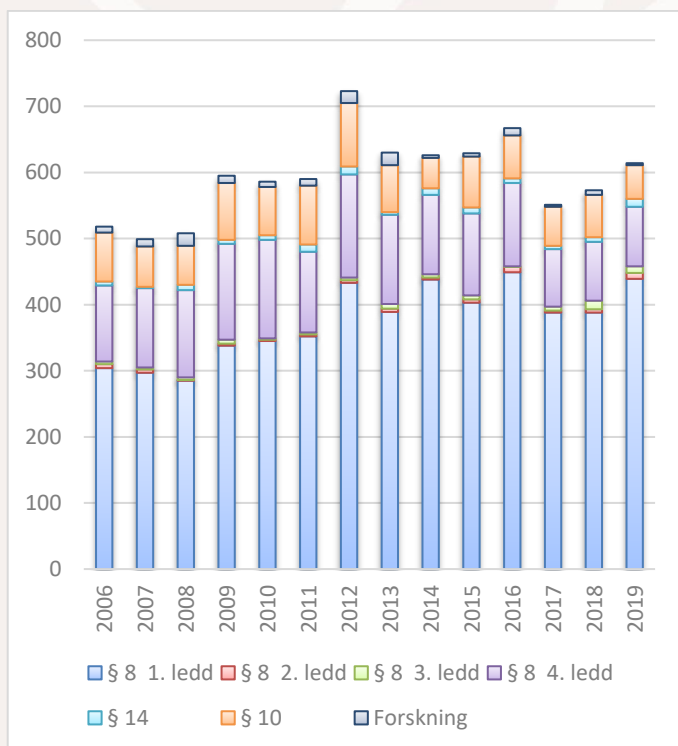
Staten skal ha eiendomsretten til mer enn hundre år gamle båter, skipsskrog, tilbehør, last og annet som har vært ombord eller deler av slike ting når det synes klart etter forholdene at det ikke lenger er rimelig mulighet for å finne ut om det er noen eier eller hvem som er eier.

Vedkommende myndighet etter loven her kan – uten hensyn til hvem som er eier – grave fram, flytte, granske og ta opp ting som er nevnt i første ledd og sette i verk andre tiltak for å verne eller ta hånd om tingen. Slike tiltak, eller andre tiltak som kan skade tingen, kan verken eieren eller andre sette i verk uten tillatelse fra vedkommende myndighet, eventuelt på visse vilkår. Eier eller bruker av grunnen skal så vidt mulig varsles før tiltak etter dette ledd iverksettes. Bestemmelsene i § 9, § 10 og § 11 annet ledd får tilsvarende anvendelse.

I praksis betyr dette at enhver som ønsker å gjennomføre et tiltak som kan være i konflikt med et skipsfunn, må søke om Riksantikvarens tillatelse. Dersom Riksantikvaren gir tillatelse kan det stilles vilkår om arkeologiske undersøkelser før tiltak kan gjennomføres. Slike saker defineres som § 14-saker.

2. Vedtak fattet etter kulturminneloven §§ 8,1., 8,2., 8,3. ledd, 10 og 14 og plan-uttalelser etter kulturminneloven § 8,4. ledd

SAK-seksjonen har i 2019 fattet/avgitt 614 vedtak/planuttalelser i medhold av kulturminneloven §§ 8, 10 og 14. Dette er 41 (7 %) flere vedtak/ planuttalelser enn i 2018.

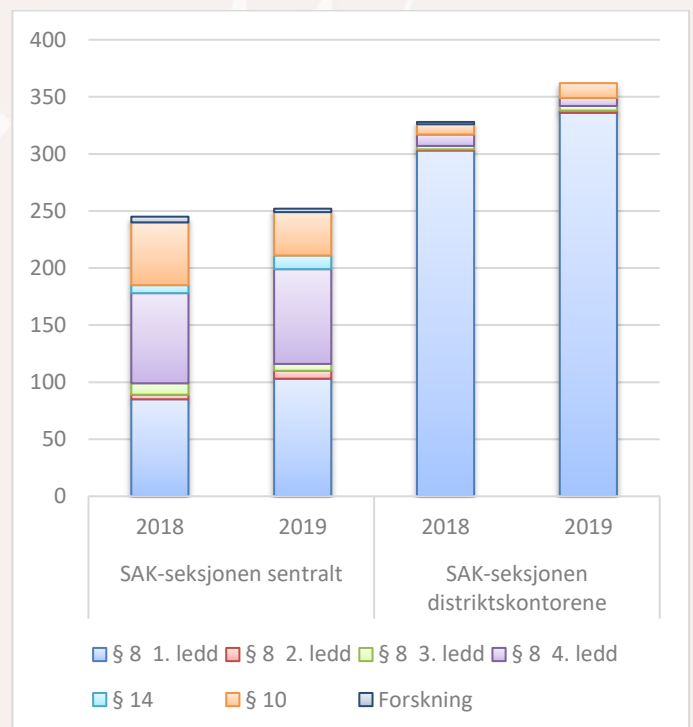

Figur 1: Vedtak og planuttalelser ved hele SAK-seksjonen 2006-2019

Vedtøkene/planuttalelsene i 2019 omfatter:

	2018	2019	Endring
Vedtak i enkeltsaker (§§ 8.1, 8.2 og 8.3) (ikke forskning):	406	458	+ 13 %
Planuttalelser (§ 8.4):	89	90	+ 1 %
Vedtak om skipsfunn (§ 14):	7	12	+ 70 %
Vedtak om kostnadsdekning i hht kulturminneloven § 10 og vedtatte reguleringsbestemmelser	64	51	- 20 %
Vedtak i enkeltsaker som gjelder forskningsundersøkelser (§ 8.1) og lignende	7	3	- 57 %
Sum:	573	613	+ 7 %

Endringen fra 2018 til 2019 er størst når det gjelder antall enkeltvedtak (52 flere vedtak i 2019), og når det gjelder inngrep i skipsfunn (§14). Samtidig er det også en relativ stor nedgang i vedtak om kostnadsdekning etter § 10 i saker hvor det er gitt tillatelse til inngrep gjennom plan (§ 8.4)

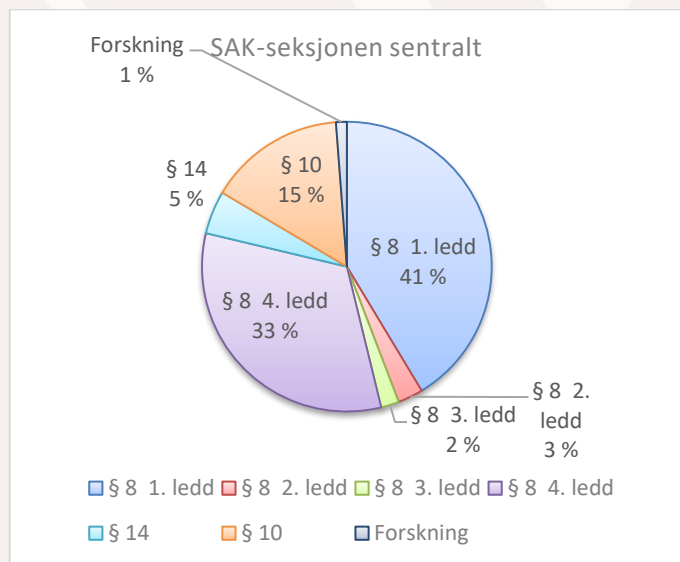

Figur 2: Vedtak og planuttalelser i SAK-seksjonen sentralt og distriktskontorene i 2018 og 2019

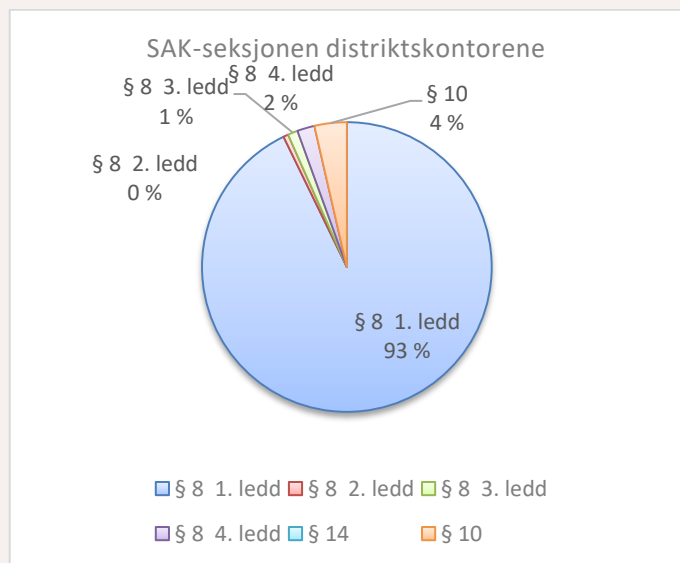
Figur 2 viser en oversikt over ferdigbehandlede dispensasjonsvedtak / planuttalelser og vedtak om kostnadsdekning fordelt etter sakstype (§§ 8.1-8.4, 10 og 14) i 2019 og 2018 (for sammenligning); totalt 614 vedtak/uttalelser i 2019. Figuren viser at det er stor forskjell i fordelingen av sakstyper ved SAK-seksjonen sentralt og distriktskontorene. Figuren viser også at SAK-seksjonens distriktskontorer har behandlet 110 (ca 45 %) flere saker enn SAK-seksjonen sentralt (se imidlertid innledning, side 3, om justert fordeling av saker fra 2018). I 2018 behandlet SAK-seksjonens distriktskontorer ca 1/3 flere saker enn SAK-seksjonen sentralt. For SAK-seksjonen sentralt har det vært behandlet 7 flere saker enn i 2018. For SAK-seksjonens distriktskontorer har det vært behandlet 34 flere saker enn i 2018 (se også figur 6 og 8).

Som tidligere år har saksmengden ved distriktskontor vest i Bergen vært aller størst, med over 150 saker.

Fordelingen av sakstyper er for SAK-seksjonen sentralt er en del annerledes enn i 2018. § 8.1 har en økning fra 35 til 41 % av vedtakene, og § 10 har en reduksjon fra 22 til 15 % av vedtakene. For de andre sakstypene er det kun mindre justeringer. For SAK-seksjonens distriktskontorer er fordelingen omtrent som tidligere.

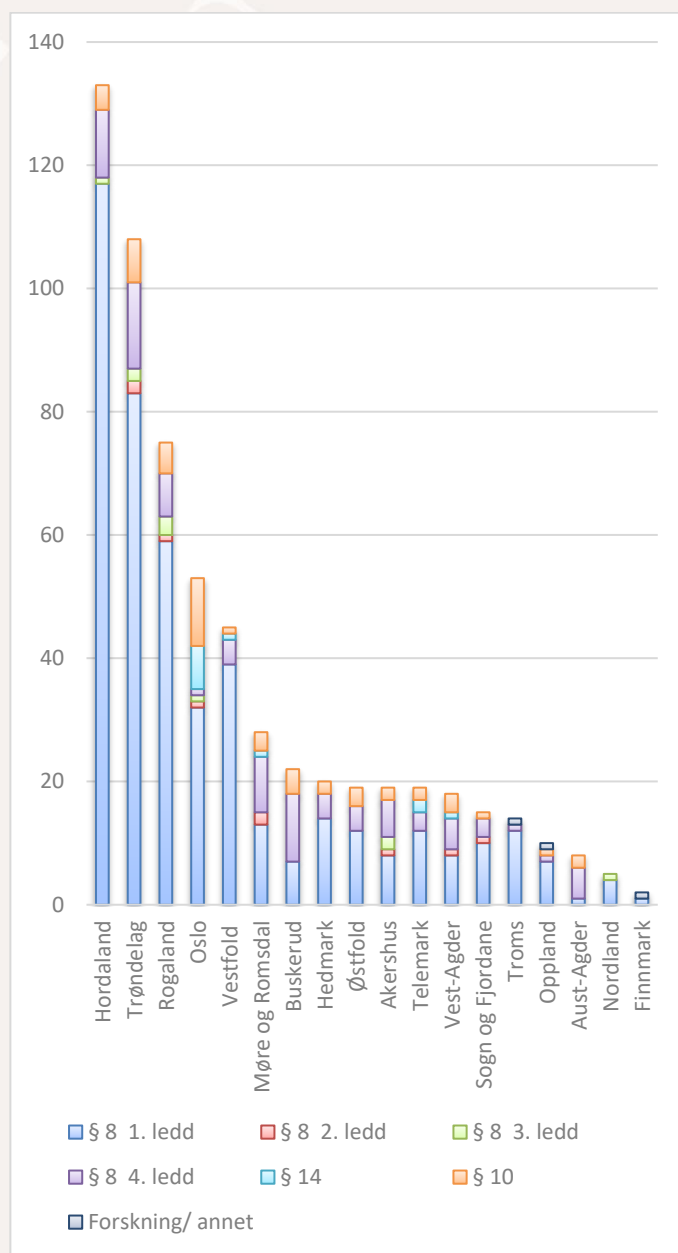

Figur 3: Fordeling av ulike saks-/ vedtakstyper ved SAK-seksjonen sentralt. I alt 252 saker.

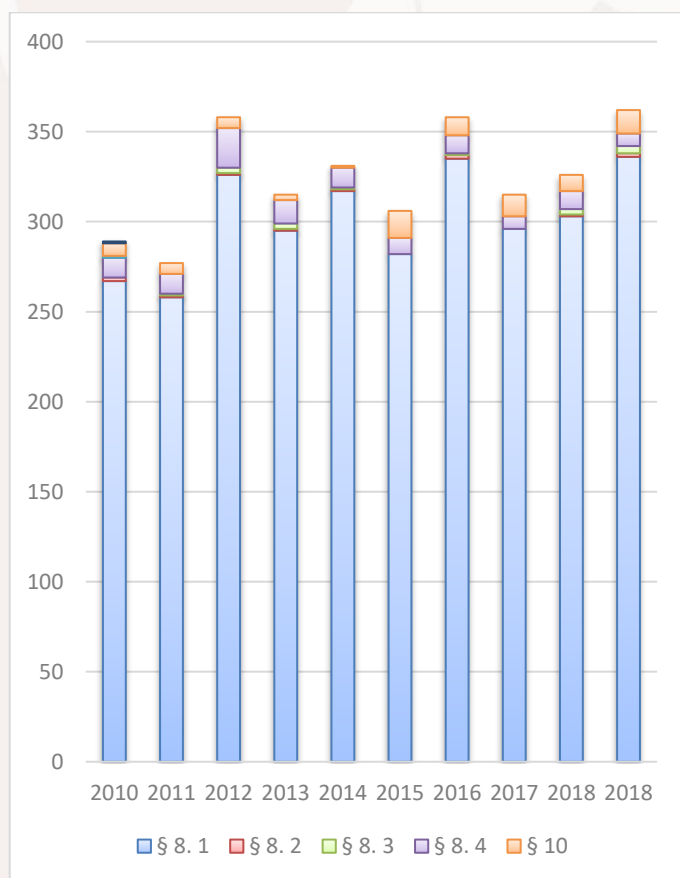
Figur 4: Fordeling av ulike saks-/ vedtakstyper ved SAK-seksjonens distriktskontorer. I alt 362 saker.

Neste figur (5) viser fylkesvis oversikt over dispensasjonsvedtak/planuttalelser etter kulturminneloven §§ 8.1-8.4 og § 14, samt vedtak om kostnadsdekning etter § 10, for hele SAK-seksjonens ansvarsområde (totalt 614 saker). Diagrammet omfatter også vedtak knyttet til tiltak i middelalderbyene. Dette er hovedårsaken til at fylkene Hordaland, Trøndelag, Oslo og Vestfold ligger såpass høyt i dette diagrammet.

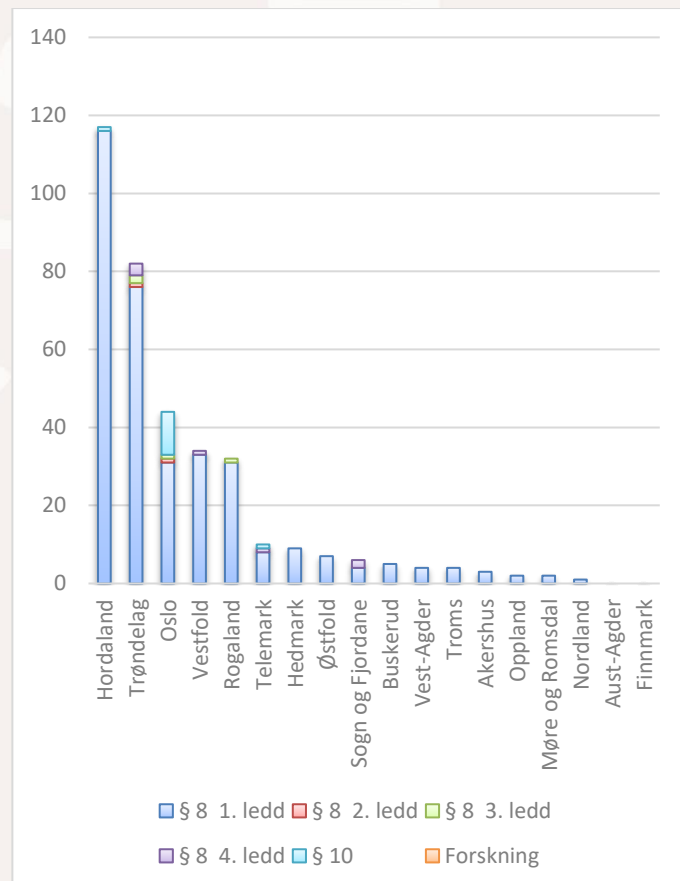

Figur 5: Fylkesvis fordeling av samtlige dispensasjonsvedtak/ tillatelser (hele seksjonen). I alt 614 saker.

For SAK-seksjonens distriktskontorers ansvarsområde er det fattet/avgitt 362 vedtak/planuttalelser etter kulturminneloven §§ 8.1-8.4, samt vedtak om kostnadsdekning etter § 10. Dette er 34 flere saker enn i 2018, og det høyeste antallet noensinne.

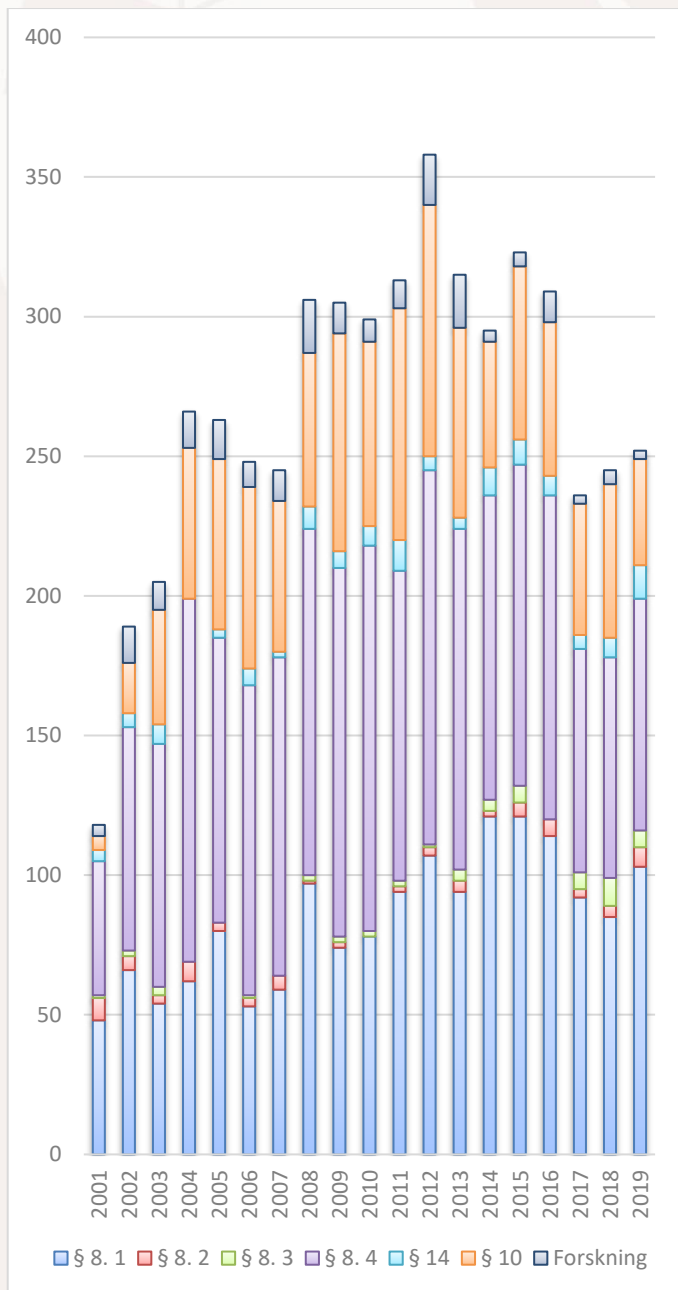
Figur 6: Utvikling i saks-/vedtaksvolum ved SAK-seksjonen distriktskontorene. Alle vedtak og uttalelser etter kulturminneloven §§ 8.1 - 8.4 og 10.

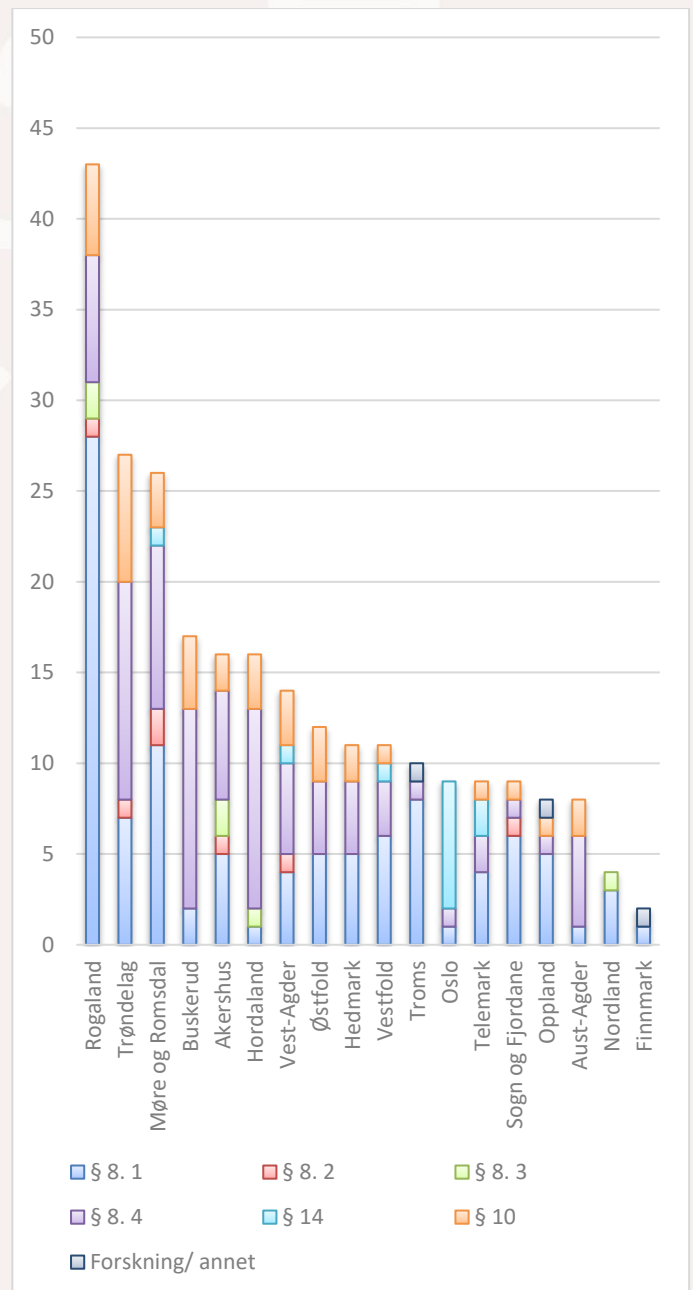
Figur 7: Fylkesvis oversikt over dispensasjonsvedtak/tillatelser (distriktskontorene). I alt 362 vedtak/uttalelser.

Når det gjelder tallene fra distriktskontorene er *ikke* innspill til arealplaner som ikke er å regne som dispensasjonsuttalelser, inkludert. SAK-seksjonens distriktskontorer uttaler seg hvert år til flere slike saker som fagmyndighet for middelalderbyer, middelalderske kirkesteder m.v.

For SAK-seksjonen sentralt sitt ansvarsområde er det fattet/avgitt 252 vedtak/planuttalelser etter kulturminneloven §§ 8.1-8.4 og § 14, samt vedtak om fastsettelse av kostnader etter § 10. Dette er omtrent som de to foregående årene, men vesentlig lavere enn perioden 2008-2016 (se figur 8). Det er nedgang i saksmengde i ni av landets fylker, og en økning i de ni andre fylkene (se figur 10). I tillegg håndterer fylkeskommunene selv en god del saker i forbindelse med midlertidig delegering av myndighet i visse saker (Prøveprosjektet)

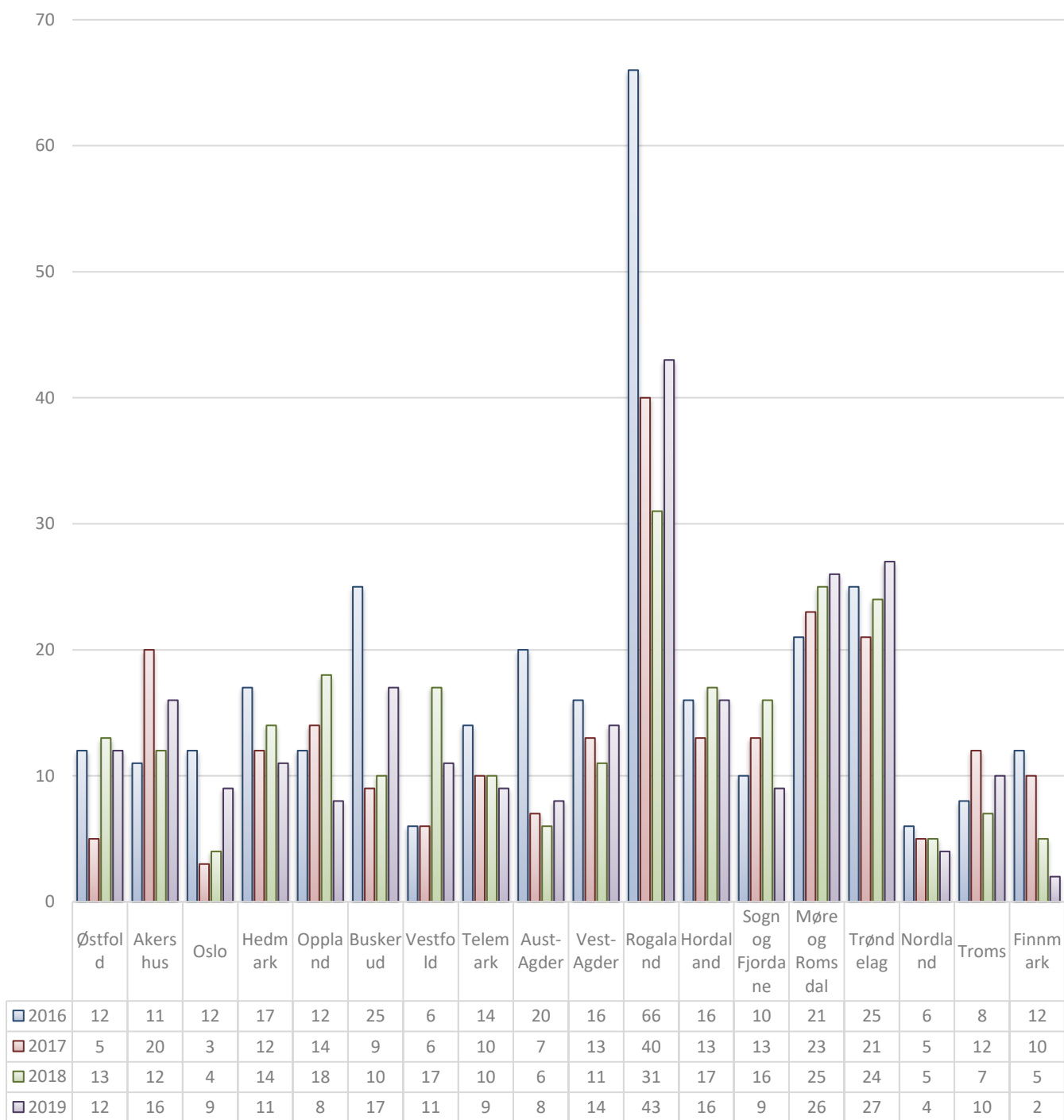

Figur 8: Utvikling i saks-/vedtaksvolum ved SAK-seksjonen sentralt. Alle vedtak og uttalelser etter kulturminneloven §§ 8.1 - 8.4, 10 og 14.

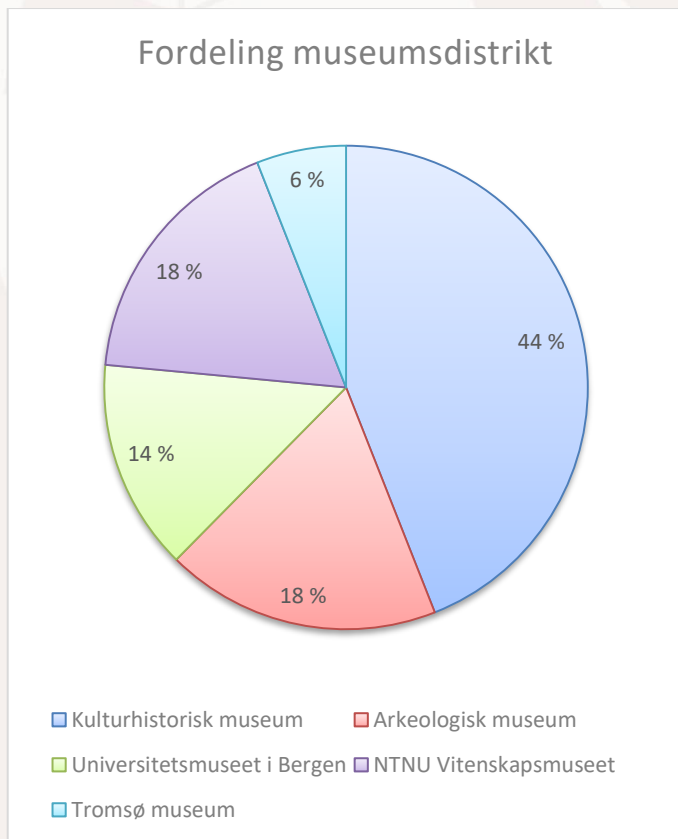

Figur 9: Fylkesvis oversikt over vedtak/uttalelser ved SAK-seksjonen sentralt i 2019, inklusive vedtak om fastsetting av kostnader i medhold av kulturminneloven § 10. I alt 252 vedtak/ uttalelser.

Saksmengde 2016-2019

Figur 10: Utvikling i saks-/vedtaksvolum ved SAK-seksjonen sentralt. Vedtak og uttalelser etter kulturminneloven §§ 8.1 - 8.4, 10 og 14.

Figur 11: Saker/vedtak fordelt på museumsdistrikt, SAK-seksjonen sentralt, uten § 14 (skipsfunn) og forskningsundersøkelser/ annet. I alt 237 saker/ vedtak.

Saksfordelingen på museumsdistrikt (figur 11) viser særlig hvor stor andel av sakene som skjer i Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger sitt distrikt (18 %). Til tross for at museet kun har ansvar for ett fylke, er andelen saker langt større enn dette skulle tilsi. Den har også økt fra 13 % i 2018, men er på samme nivå som i 2017. For Kulturhistorisk museum er det en liten reduksjon fra 46 % av sakene i 2018 til 44 % i 2019. For Universitetsmuseet i Bergen sitt distrikt har andelen gått en del ned, fra 21 % i 2018, til 14 % i 2019. For NTNU er det en økning fra 14 % i 2018 til 18 % i 2019. Tromsø museum sin andel er den samme som i 2018.

3. Innvilget dispensasjon/tillatelse vs. avslag/innsigelse

Av totalt 553 dispensasjonssaker i 2019 (ikke rettevedtak § 8.3 eller vedtak om kostnader § 10) ble det innvilget dispensasjon/ gitt tillatelse i 538 saker, mens det ble gitt avslag/ fremmet innsigelse i 15 saker. Det betyr at det ble gitt tillatelse/ innvilget dispensasjon i 97,3 % av sakene i 2019. Det ble videre fattet 10 rettevedtak (§ 8.3). 10 av avslagene er avslag i henhold § 8.1., og 5 avslag er innsigelser i henhold til § 8.4. I tillegg til saker hvor Riksantikvaren selv har fremmet innsigelse, har seksjonen også vært involvert i flere saker hvor fylkeskommunene har fremmet innsigelse. Disse er ikke omfattet av denne årsrapporten.

For distriktskontorenes ansvarsområde ble det innvilget dispensasjon/ tillatelse i 342 av 345 saker (99,1 %) i 2019, og gitt avslag/ fremmet innsigelse i 3 saker, samt fattet 4 rettevedtak (§ 8.3).

Ved SAK-seksjonen sentralt ble det gitt dispensasjon/tillatelse i 196 av 208 saker (94,2 %) mens det ble gitt avslag/ fremmet innsigelse i 12 saker, samt fattet 6 rettevedtak (§ 8.3).

I saker som gjelder skipsfunn (§ 14) ble det gitt dispensasjon/ tillatelse i alle sakene som ble behandlet i 2019.

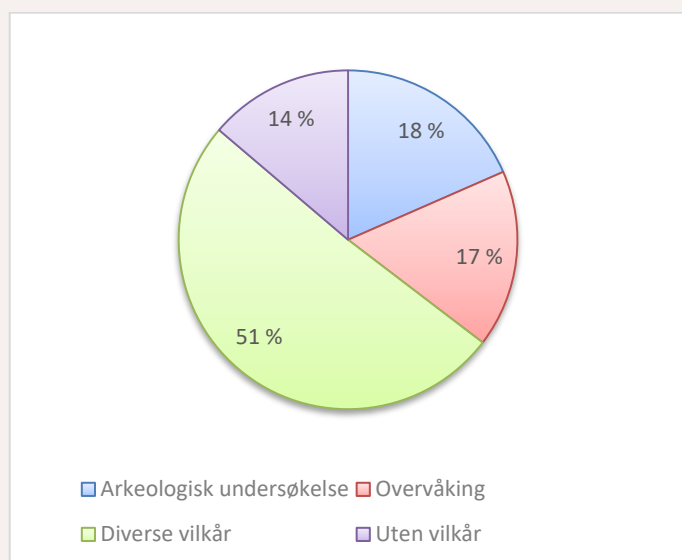
Det ble gitt avslag/ fremmet innsigelse i til sammen 15 søknader etter kulturminneloven §§ 8.1 og 8.4 i 2019.

Sak nr.	Fylke	Kommune	Sted	Kulturminne/ konflikt	Status
14/01866 (avslag)	Sogn og Fjordane	Askvoll	Unneset	Nydyrking	Ikke påklaget, avslaget er endelig.
15/01796 (avslag)	Rogaland	Hå	Tjemsland	Nydyrking	Ikke påklaget, avslaget er endelig.
17/00111 (innsigelse)	Vestfold	Larvik	Kaupang	Formidlingssenter	Møte m Larvik kommune: skal gjøre endringer, innsigelse imøtekommet. Ny plan til vurdering
17/02500 (avslag)	Oslo	Oslo	Oslo gate	Leskur	Ikke påklaget, avslaget er endelig.
18/00555 (innsigelse)	Trøndelag	Skaun	Skaun kirke	Reg. plan. Boligbygging næring, parkering	Møte m kommunen. Ikke endelig avklart.
18/01483 (avslag)	Hordaland	Bergen	Koengst, Bergenhus festning	Midlertidig godsterminal	Påklaget. KLD tar ikke klagen til følge.
18/01529 (avslag)	Østfold	Halden	Gjellestad	Drenering jordbruksareal	Ikke påklaget, avslaget er endelig.
19/01559 (innsigelse)	Trøndelag	Åfjord	Åfjord	Kommuneplanens arealdel: byggeoråder i konflikt med gravrøyser	Ikke avklart
19/02451 (avslag)	Vest-Agder	Farsund	Penne	Oppmaling av helleristninger	Ikke påklaget.
19/02763 (avslag)	Oppland	Gran	Bergsrud	Utedo på bygdeborg	Påklaget. Vedtak omgjort etter nye opplysninger.
19/02763 (avslag)	Oppland	Gran	Bergsrud	Leirsted på bygdeborg	Ikke påklaget, avslaget er endelig.
19/03410 (avslag)	Oppland	Sør-Fron	Bøteigen	Forskning/ prøvetaking	Ikke påklaget, avslaget er endelig
19/03433 (innsigelse)	Buskerud	Hurum	Holtenes	Reg. plan. Bolig, fritidsboliger mm	Uavklart
19/04397 (innsigelse)	Trøndelag	Midtre Gauldal	Nygården m.fl.	Reg. plan. Boligfelt ved bygdeborg	Uavklart
19/04561 (avslag)	Sogn og Fjordane	Aurland	Prestegarden	Nedbrenning av hus	Ikke påklaget, avslaget er endelig

4. Gitte dispensasjoner - vedtak og vilkår

I 2019 ble det for hele seksjonens ansvarsområde innvilget dispensasjon/gitt tillatelse (helt eller delvis) i 538 saker etter kulturminneloven §§ 8.1, 8.2, 8.4 og 14 (NB! Her er ikke vedtak om kostnadsdekning § 10 eller rettevedtak § 8.3 ledd, medregnet). Dispensasjon/tillatelse ble gitt på følgende vilkår (Figur 12):

Type vilkår	Antall saker	Fordeling i forhold til seksjonens ansvarsområder	
		KA-sentralt	KA-distriktskontor
Arkeologisk undersøkelse	99	81	18
Overvåking	92	26	66
Diverse vilkår	273	39	234
Uten vilkår	74	50	24
Avslag/ innsigelse	15	12	3
Sum	552	207	345

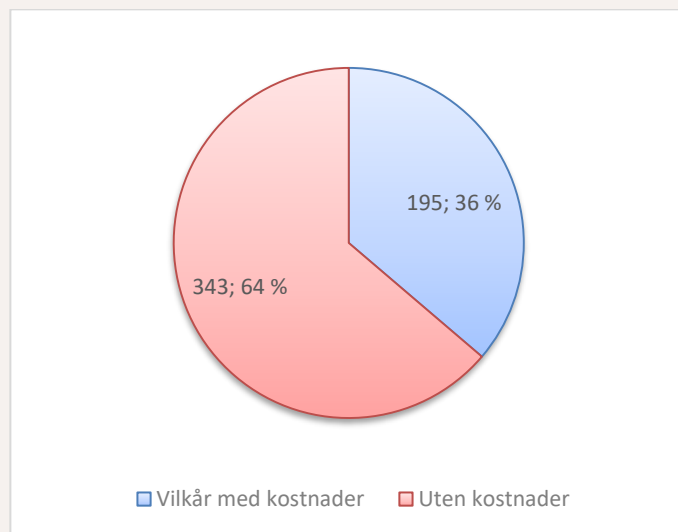

Figur 12: Vilkår ved tillatelse til inngrep i automatisk fredete kulturminner 2018. Hele SAK-seksjonen, 538 vedtak.

Den store andelen «diverse vilkår» omfatter i all hovedsak saker hvor det stilles krav til gravedybde, at tiltak må følge eksisterende grøfter o.l. Særlig mange små gravinger for kabler (VAV/ fiber/ strøm) i middelalderbyene faller inn under denne kategorien. Det er kun unntaksvis at «diverse vilkår» innebærer kostnader i

henhold til kulturminneloven § 10. Andelen «arkeologisk undersøkelse» er tre prosentpoeng lavere enn i 2018.

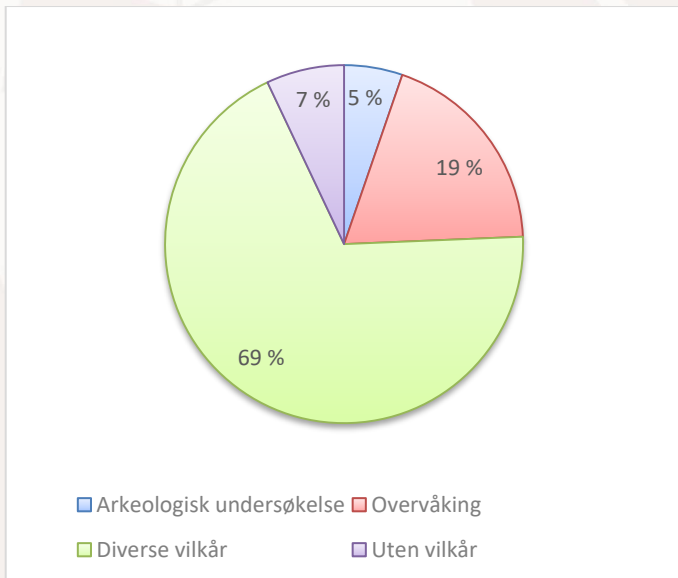
I alt ble det stilt vilkår som omfatter kostnader til arkeologiske undersøkelser i form av utgraving, overvåking eller andre tiltak, i 195 (36 %) av 538 tillatelser. Andelen er omtrent som i 2017 og 2018 (hhv 36 % og 35 %). I en god del saker hvor det er gitt dispensasjon for flere kulturminner, er det stilt vilkår om arkeologisk undersøkelse av noen av kulturminnene, mens andre kan fjernes uten undersøkelse. Mange av sakene hvor det er stilt vilkår som innebærer kostnader gjelder reguleringsplaner med tillatelse etter § 8.4 ledd. Siden selve vedtaket med fastsettelse av kostnader er skilt fra tillatelsen, gjenspeiler ikke antallet vilkår som omfatter kostnader faktiske vedtak om kostnader, eller antall arkeologiske undersøkelser som blir gjennomført.

Figur 13: Vilkår som omfatter kostnader, hele SAK-seksjonens ansvarsområde. Totalt 538 vedtak.

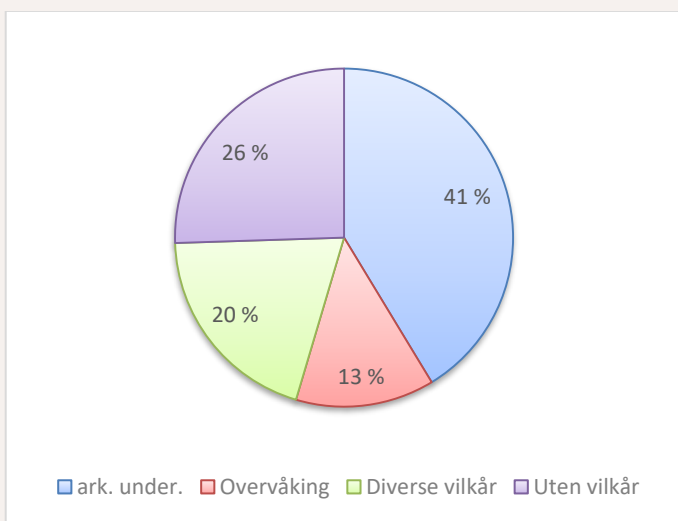
Det ble fattet 181 vedtak om kostnadsdekning i 2019. Se mer om dette i kapittel 7.

Figur 14 (på neste side) viser en prosentvis andel av hva slags vilkår som ble stilt i de dispensasjoner/ tillatelser som ble gitt i 2019 innen SAK-seksjonens distriktskontorers ansvarsområde. Totalt ble det gitt dispensasjon/tillatelse i 342 saker etter kulturminneloven §§ 8.1, 8.2, 8.4. Andelen «arkeologisk undersøkelse» (5 %) er omtrent som tidligere år.

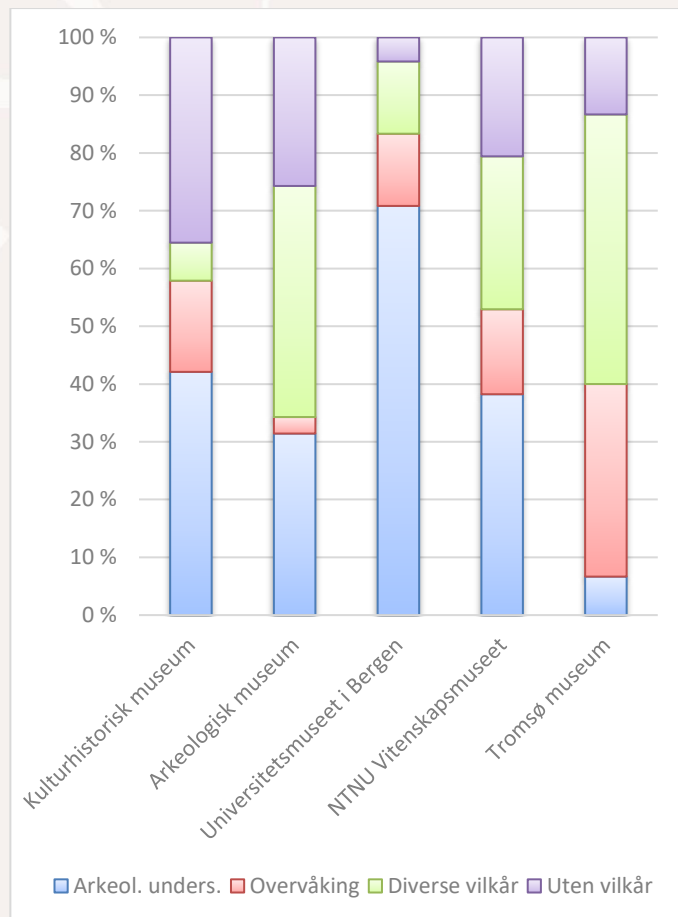
Figur 14: Prosentvis fordeling av vilkår (distriktskontorene). Totalt 341 saker.

Figur 15 (nedenfor) viser en prosentvis andel av hva slags vilkår som ble stilt i de dispensasjoner/ tillatelser som ble gitt i 2019 innen SAK-seksjonen sentralt sitt ansvarsområde. Totalt ble det gitt dispensasjon/ tillatelse i 196 saker etter kulturminneloven §§ 8.1, 8.2, 8.4 og 14. Andelen «arkeologisk undersøkelse» (41 %) er noe lavere enn tidligere år.

Figur 15: Prosentvis fordeling av vilkår (SAK-sentralt). Totalt 196 saker.

Fordelingen av ulike vilkår varierer imidlertid en god del mellom de ulike fylkene, og mellom ulike museumsdistrikt (figur 16).

Figur 16: Fordeling av ulike vilkår i de ulike landsdelsmuseenes distrikter (SAK-sentralt) i 2019. 184 saker. (NB! Ikke § 14, skipsfunn).

5. Fylkeskommunenes, museenes og Riksantikvarens vurderinger i dispensasjonsspørsmål

Av 188 vedtak/uttalelser i §§ 8.1, 8.2, 8.4 og 14-saker, hadde SAK-seksjonen sentralt en annen vurdering enn fylkeskommunen/ Sametinget og/eller museene i 9 saker i 2019.

Sak	Fylke	Kommune	Fylkets anbefaling	Museets anbefaling	RAS avgjørelse
17/00111	Vestfold	Larvik	Tilråd	Fraråd	Avslag
18/04247	Møre og Romsdal	Averøy	Tilråd	Fraråd	Tillatelse
19/01319	Trøndelag	Klæbu	Tilråd	Fraråd	Tillatelse
19/01559	Trøndelag	Åfjord	Tilråd		Innsigelse
19/02451	Vest-Agder	Farsund	Tilråd	Fraråd	Avslag
19/03410	Oppland	Sør-Fron	Tilråd	Delvis fraråd.	Avslag
19/03433	Buskerud	Hurum	Tilråd	Fraråd	Avslag
19/03668	Vestfold	Tønsberg	Tilråd	Fraråd	Tillatelse
19/04561	Sogn og Fjordane	Aurland	Tilråd	Fraråd	Avslag

SAK-seksjonen sentralt var helt eller delvis uenig i fylkeskommunenes anbefaling i 5 saker, og i museenes anbefaling i 3 saker.

Det lave antallet saker gjør det vanskelig å si noe om hvilke fylker Riksantikvaren var «mest» uenig i. Fylkeskommunene og museene ga ulike anbefalinger i 8 saker.

6. Klagesaker, avgjørelser i KLD og innsigelser i KMD

Klagesaker

Seks vedtak etter kulturminneloven §§ 8.1-8.3, og 10 er påklagd i 2019:

Sak	Fylke	Kommune	Klage på §	RAS Klagevurdering
14/01520	Hordaland	Ullensvang	§ 8.3 (rettevedtak)	Vedtak opprettholdt
16/00662	Telemark	Kragerø	§ 10 (kostnader)	Vedtak opprettholdt
17/02304	Rogaland	Gjesdal	§ 10 (kostnader)	Vedtak opprettholdt
18/01483	Hordaland	Bergen	§ 8.1 (avslag)	Vedtak opprettholdt
18/04264	Sogn og Fjordane	Gloppen	§ 8.1 (vilkår)	Vedtak opprettholdt
19/02763	Oppland	Gran	§ 8.1 (avslag)	Vedtak omgjort

Avgjørelser i Kommunal- og moderniseringsdepartementet - innsigelser

Ingen innsigelsessaker fra RA vedrørende automatisk fredete arkeologiske kulturminner ble avgjort i Kommunal- og moderniseringsdepartementet i 2019.

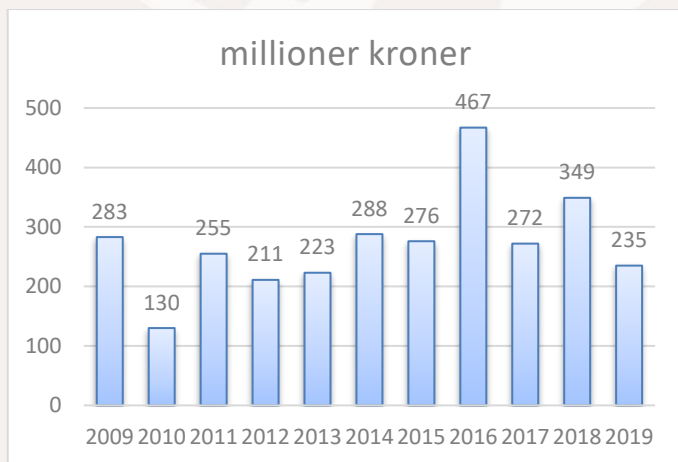
Avgjørelser i Klima- og miljødepartementet

En klage på vedtak etter kulturminneloven §§ 8.1-8.3, og 10 er avgjort av Klima- og miljødepartementet i 2019:

Sak	Fylke	Kommune	Klage på §	KLDs Klagevurdering
16/00662	Telemark	Kragerø	§ 10 (kostnader)	Vedtak opprettholdt
18/00142	Hordaland	Bergen	§ 8.3 (rettevedtak)	Vedtak opprettholdt
18/00289	Oppland	Jevnaker	§ 8.1 (avslag)	Vedtak opprettholdt
18/01483	Hordaland	Bergen	§ 8.1 (avslag)	Vedtak opprettholdt
18/04264	Sogn og Fjordane	Gloppen	§ 8.1 (vilkår)	Vedtak annullert

7. Kostnader og sakstyper

SAK-seksjonen har i 2018 fattet 181 vedtak om kostnadsdekning, i 157 ulike saker, for til sammen 235 millioner kroner. **Tallene er basert på vedtatte maksimumsbudsjett, ikke endelige kostnader.** Tallene inkluderer også vedtak om hel eller delvis statlig kostnadsdekning for *mindre, privat tiltak*, eller med bakgrunn i *særlige grunner*, samt vedtak om retting av ulovlig igangsatte tiltak, jf. § 8.3. Dette er 113 millioner mindre enn i 2018, og det laveste siden 2013 (Figur 17). Over tid varierer imidlertid budsjettene en god del, og det er særlig noen få store budsjetter som blir utslagsgivende.

Figur 17: Vedtak om kostnader over tid, avrundet til hele millioner kroner

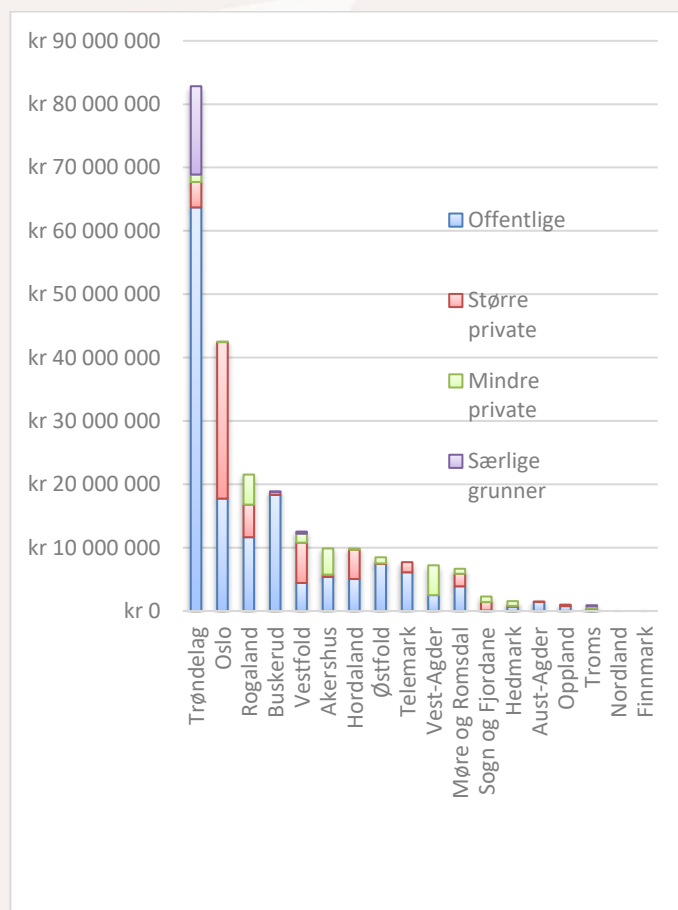
Saks- type	Total budsjett- ramme 2018	Total budsjett- ramme 2019	Totalbudsjett fordelt i forhold til seksjonens ansvarsområde 2018	
			KA-sentralt	KA-distrikts- kontor
§ 8.1	60 698 504,-	44 805 163,-	24 373 937,-	20 431 226,-
§ 8.2	2 417 438,-	11 122 514,-	5 376 644,-	5 745 870,-
§ 8.3	8 919 537,-	3 500 873,-	2 697 832,-	803 041,-
§ 10	259 775 680,-	145 463 769,-	115 734 269,-	29 729 500,-
§ 14	16 492 577,-	30 360 000,-	30 360 000,-	
SUM	348 573 736,-	235 252 319,-	178 542 682,-	56 709 637,-

Av de 235 millionene ble det gjort vedtak om statlig kostnadsdekning (post 70; mindre, private tiltak og særlige grunner) for 34,4 millioner.

Det er viktig å understreke at tallene også inneholder prosjekter som aldri blir realisert, og at noen vedtak

erstatte eldre vedtak, og omfatter kostnader som har påløpt i 2018 eller tidligere.

Figur 18 nedenfor side viser en fylkesvis fordeling av de budsjetterte kostnadene, fordelt på kategoriene «offentlige», «større private», «mindre private» og «særlige grunner». Staten, ved Riksantikvaren, dekker utgiftene i saker definert som *mindre, private tiltak*, samt helt eller delvis når det foreligger *særlige grunner*. Tallene omfatter hele seksjonens ansvarsområde.

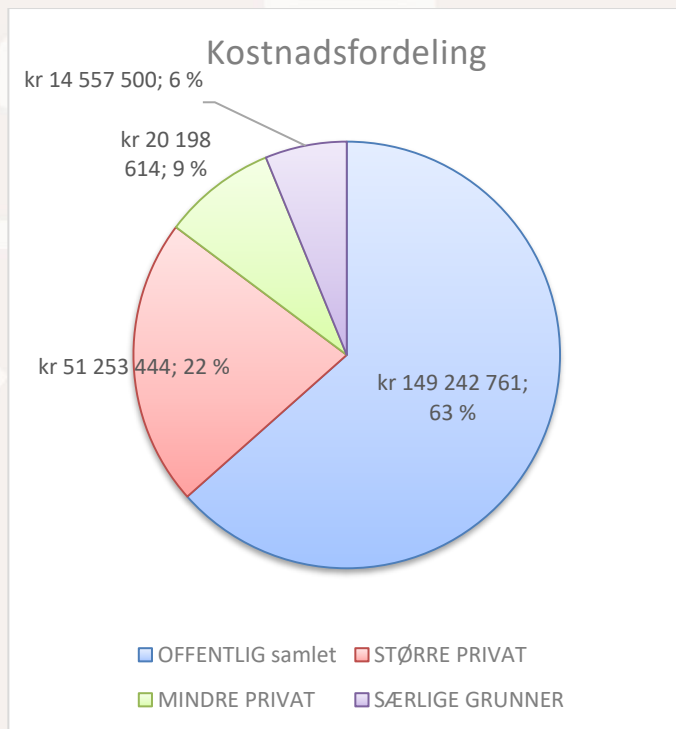
Figur 18: Fylkesvis fordeling av vedtak om kostnader i 2019, hele SAK-seksjonens ansvarsområde.

I 117 ulike saker (74,5 %) ble det fattet vedtak med budsjett-kostnader på under 1 million kroner i 2019, og i 40 saker ble det fattet vedtak om budsjett på mer enn 1 million kroner. I 8 av sakene i 2019 var budsjettene på over 5 millioner kroner (mot 13 i 2018), og i to saker var budsjettene på mer enn 20 millioner kroner.

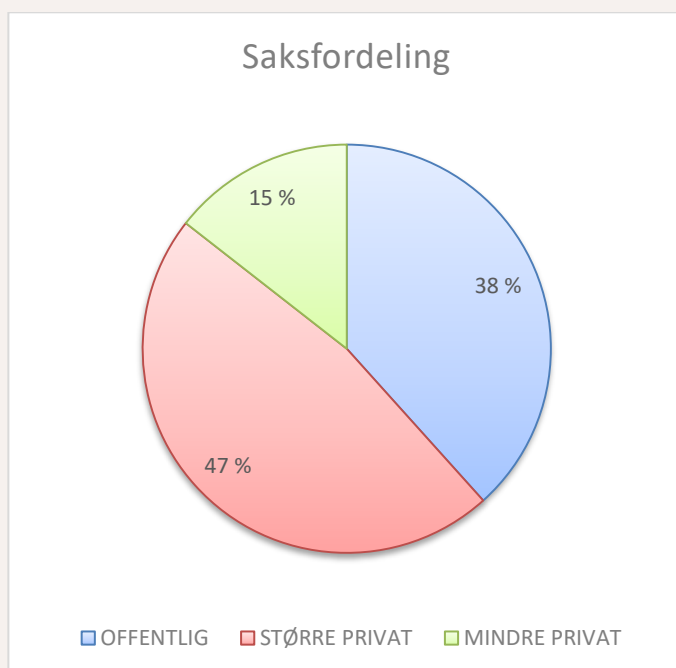
De ti største budsjettvedtakene i 2019 hadde budsjettvedtak fra 4,1 millioner til 46,6 millioner, og et samlet omfang på 141,8 millioner kroner, eller 60 % av de samlede budsjettvedtakene. Rundt halvparten av dette gjelder større veiutbyggingsprosjekter (bl.a. E 39 i Rogaland og Trøndelag, og ny Oslofjordtunnel. En nesten like stor del gjelder byutviklingsprosjekter i Oslo, Trondheim og Skien.

Samlet budsjettvedtak	Antall saker
Kr 0 – 99 999	47 saker
Kr 100 000 – 499 999	47 saker
Kr 500 000 – 999 999	23 saker (28 i 2018)
Kr 1 000 000 – 4 999 999	32 saker (45 i 2018)
Kr 5 000 000 – 9 999 999	3 saker (6 i 2018)
Kr 10 000 000 – 19 999 999	3 saker (3 i 2017)
Kr 20 000 000 – 49 999 999	3 saker (3 i 2018)
Mer enn kr 50 000 000	0 saker (1 i 2018)

Dersom en sammenligner kostnadsfordelingen med fordelingen av saker innenfor kategoriene «offentlige-», «større private-» og «mindre private tiltak», ser vi at kostnadsandelen for offentlige tiltak ikke samsvarer med saksfordelingen (figur 19 og 20). I denne sammenheng er det viktig å være klar over at kategorien «særlige grunner» i figur 19 kun gjelder saker definert som «større private» i figur 20.

Figur 19: Samlet fordeling av kostnader til arkeologiske undersøkelser, basert på vedtak om maksimumsbudsjetter

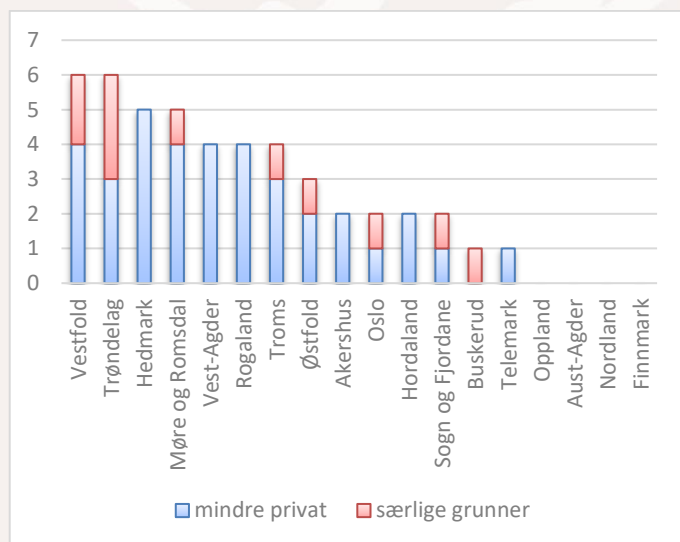

Figur 20: Fordeling av sakstyper innenfor kategoriene «offentlige-», «større private-» og «mindre private tiltak» for hele SAK-seksjonen.

8. Vedtak om statlig kostnadsdekning

Tilsagn om statlig kostnadsdekning

I 2019 har Riksantikvaren fattet vedtak om hel eller delvis statlig kostnadsdekning av utgifter til særskilt gransking av automatisk fredete kulturminner i 47 ulike saker. 36 av vedtakene er i saker som defineres som *mindre, private tiltak*, og 11 av sakene er begrunnet med *særlige grunner* (figur 21).

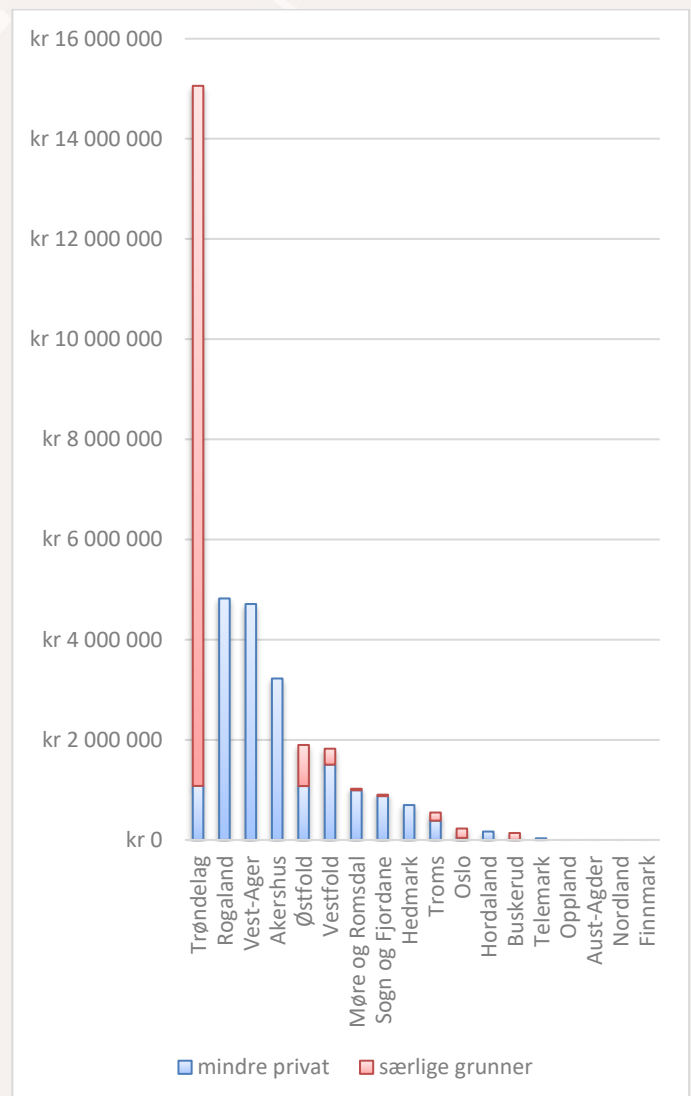

Figur 21: Antall saker med vedtak om statlig kostnadsdekning, jf. kulturminneloven § 10. I alt 44 saker. Merk at i enkelte saker kan det være flere vedtak.

I enkelte saker er vedtak om statlig kostnadsdekning som følge av *særlige grunner* knyttet til saker med opprinnelig dispensasjonsvedtak et annet år. Dette kan for eksempel være ved vurdering av hel eller delvis kostnadsdekning som følge av nye opplysninger i saken, som har fremkommet etter at opprinnelig vedtak om tiltakshavers kostnadsdekning ble fattet. Det kan også være knyttet til saker med økte utgifter som følge av arkeologiske funn, hvor det synes urimelig at tiltakshaver skal betale for ekstrakostnadene. Ikke alle disse dispensasjonsvedtakene er medregnet i tidligere statistikk i årsrapporten. Når det

gjelder *mindre, private tiltak* er det i flere tilfeller gitt tilskudd til dekning av registreringskostnader i saker hvor det ikke er fattet vedtak om dispensasjon, vanligvis fordi dette gjelder saker hvor fylkeskommunen er delegert dispensasjonsmyndighet (Prøveprosjektet).

I alt er det gitt tilsagn om dekning av kr 19 601 481,- for *mindre, private tiltak*, og kr 15 663 000,- på grunn av *særlige grunner* (til sammen kr 35 264 481,-) (figur 22)¹.

Figur 22: Kostnader ved vedtak om helt eller delvis statlig kostnadsdekning, jf. kulturminneloven § 10.

¹ Tallene avviker noe fra tallene i figur 19 da også tilsagn om dekning av fylkeskommunens registreringskostnader ved mindre, private tiltak er inkludert.

Det er viktig å være oppmerksom på at tilsagn om kostnadsdekning ett år ikke nødvendigvis medfører utbetaling det samme året. I mange tilfeller kan det gå flere år fra tilsagnet om statlig kostnadsdekning blir gitt, til sluttutbetalingen.

Statlig kostnadsdekning og landbrukssaker

Seks av de 47 sakene med helt eller delvis statlig kostnadsdekning er landbrukssaker.

Type sak	Antall saker	Samlet tilskudd
Driftsvei i landbruket	1	Kr 655 533,-
Drenering av landbruksjord	2	Kr 1 816 981,-
Nydyrking	2	Kr 4 169 386,-
Landbruksvei, beite	1	Kr 875 000,-
	6	Kr 7 516 900,-

Utbetalinger

Statlig kostnadsdekning av utgifter til arkeologiske undersøkelser i forbindelse med *mindre, private tiltak*, eller som følge av *særlige grunner*, skjer fra Statsbudsjettet kapittel 1429, post 70.

I 2019 har Riksantikvaren utbetalt til sammen kr 9 101 462,- i 33 ulike saker definert som *mindre, private tiltak*, og kr 9 647 436,- i 8 saker som følge av *særlige grunner*. 3,6 millioner av dette var til Klemenskirken i Trondheim og 3,8 millioner var til Kjøpmannsgata Ung Kunst (K.U.K.) i Trondheim.

